

ЂАКОМО ПУЧИНИ

Тоска

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ - НОВИ САД / 145. СЕЗОНА 2005/2006.

ОБЛИКОВАЊЕ / РАДУЛЕ БОШКОВИЋ / ПРИПРЕМА / ЖАРКО ДЕАК / ШТАМПА / STYLOSPRINT

На фону историјских догађаја из доба Наполеона, с изразито политичким карактером, одвија се једна снажна драма љубави, пуна страсти и љубоморе, а која се трагично завршава. То је био сижје популарне драме *ТОСКА* коју је написао познати француски драмски писац Виктор Сарду крајем деветнаестог века, а чија су дела у то време извођена по целој Европи. Пучини је видео ту драму у извођењу велике француске глумице Саре Бернар, приликом њеног гостовања у Милану. Иако није знао ни речи француски, остао је под снажним утиском представе и одушевио се идејом да напише оперу. Међутим, убрзо је одустао када је сазнао да се и Верди заинтересовао за исту драму. Верди је писао: „*Постоји једна Сардуова драма коју бих ја од свег срца радо пренео у музику, ако бих још имао времена за то.*“ Из којих разлога је Верди одустао, не зна се. Тако је ускоро Пучини, са својим либретистима Иликом и Ђакозом приступио реализацији дела. Као и увек, поставља велике захтеве пред своје либретисте. Често је мењао текст, није био задовољан и увек је давао нове задатке. Премијера је била 1900. у Риму. Следеће године изведена је у Паризу, затим и у Лондону, с великим успехом. Распевана и топла мелодика, две популарне тенорске арије у I и II чину свакако су најчистије музичке инспирације, као и величанствени *Te Deum* у финалу I чина.

У либрету су присутни и политички мотиви, тј. борба републиканаца – носиоца идеје француске револуције, чији су представници Каварадоси и Анђелоти с једне стране, и мрачне силе реакције на чијој је страни барон Скарпија, шеф полиције. На том фону одвија се и изванредни драмски сижје, где се смењују сцене најразличитијих карактера, пуне невероватних контраста и обрта. Заједно с опером *БОЕМИ*, то је најуспелије дело у погледу целовитости Пучинијеве музичке драматургије. Све су то одлике опере *ТОСКА* које су увек привлачиле публику свих поднебља. То је заиста музичка драма у правом смислу речи.

Младен Сабљић

(...) наша Украјинка и првакиња у драмском фаху Свитлана Декар, своју Тоску је и овде градила у снажном веристичком замаху, допирући до гледалишта у пуном интензитету страственог и темпераментног тумачења... У улози Марија Каварадосија први пут се успешно огледао млади Саша Петровић, чији смо пријатни, „паваротијевски“ обојен глас већ више пута истицали. Додавши досадашњим главним улогама још једну партију, он је и у овој роли пленио, пре свега, и управо лепотом гласа и музикалношћу певања...

Марија Адамов, *Дневник*

КАТАРИНА МАТЕОВИЋ ТАСИЋ

Дипломирала 1987. на Музичкој академији у Сарајеву, Одсек музикологије, у класи професора Зије Кучукалића. Радила као професор у Средњој музичкој школи „Исидор Бајић“, а након тога у културној редакцији Радија 202, Радио Новог Сада. Оперском режијом почела се бавити 1995. године радећи као асистент чувеном оперском редитељу Сержу Вафијадису на припреми Гуноовог *Фауста*. Уследиле су бројне представе током послењих десет година рада у Опери Српског народног позоришта. Као помоћник оперске режије радила је са: Радославом Дорићем (*Сутон*), Ирином Молостовом (*Кармен*), Егоном Савином (*Еро с онога свијета*), Полом Флидером (*Војвода од Рајхштата*), Пламеном Карталовим (*Лучија од Ламермура*), Небојшом Брадићем (*Норма*), Даријаном Михајловићем (*Магбет*) и многим другим драмским и оперским редитељима. Самостално обновила Пучинијеву *Мадам Батерфлај* у режији Младена Сабљића којем у спомен посвећује ову *Тоску*. Похваљена од стране Српског народног позоришта у сезонама 2004. и 2005. за рад на операма *Магбет*, *Лучија од Ламермура* и *Слепи миш*.

АЛЕКСАНДАР КОЈИЋ

Рођен у Новом Саду. После завршених основних и специјалистичких студија дириговања, на Факултету музичке уметности у Београду, усавршавао се на неколико различитих мајсторских курсева: у Београду код проф. Уроша Лајовица, Бечу код проф. Марка Стрингера (Universität für Musik und darstellende Kunst, Wien), Мајнцу – курсеви из хорског дириговања (проф. Erwin Ortner и Frieder Bernius, Mainz), Утрехту – курсеви из хорског дириговања (проф. Timothy Brown, Utrecht), као и на радионицама за стару музику (Helmuth Rilling – Mainz и Ton Koopman – Utrecht). Након повратка у Србију сарађује с камерним оркестром *Camerata academica* из Новог Сада и бива ангажован као диригент Омладинског симфонијског оркестра Средње музичке школе „Исидор Бајић“. Убрзо, 2010. године, добија позив за место диригента у Опери Српског народног позоришта (СНП) у Новом Саду. Од августа 2012. до априла 2014. био је директор Опере Српског народног позоришта.

Поред стандардног оперског репертоара, доказао се и на пољу модерне опере. Извођење опере *Милева*, савремене композиторке Александре Вребалов, награђено је Годишњом наградом Српског народног позоришта за најбољу оперску представу у 2012. години. Француска телевизија ARTE снимила је извођење и емитовала га шест месеци, након чега је *Милева* ушла у првих 15 светских продукција које је ова телевизија снимала током 2012.

У протеклих неколико година Којић је гостовао у Хрватском народном казалишту (ХНК) у Загребу и ХНК Ивана пл. Зајца Ријека (Хрватска), Сегединској опери (Мађарска), Театру Опере и Балета у Краснојарску (Русија).

Оперски и балетски репертоар: Верди (*Травијата*, *Трубадур*, *Аида*, *Симон Боканегра*, *Набуко*, *Риголето*) Пучини (*Боеми*, *Мадам Батерфлај*, *Тоска*), Чајковски (*Пикова дама*, *Евгеније Оњегин*, *Крцко Орашчић*), Моцарт (*Дон Ђовани*), Доницети (*Љубавни напиток*, *Позоришне згоде и незгоде*), Росини (*Севилски берберин*), Калман (*Кнегиња чардаша*), Бритн (камерна опера *Окретај завртња*), Готовац (*Еро с онога свијета*), Бизе (*Кармен*), Вребалов (*Милева*), Орф (*Кармина бурана*), Бајић (*Кнез Иво од Семберције*), Ћ. К. Меноти (*Телефон*), С. Барбер (*Партија*

брица), П. Хиндемит (*Тамо и натраг*), М. Теодоракис (*Грк Зорба*), П. Маскањи (*Кавалерија рустикана*)...

Годишња награда Српског народног позоришта:

- за дириговање опере *Пикова дама* П. И. Чајковског, 2012.
- за праизведбу опере *Милева* А. Вребалов 2012.
- за *Гала концерт* поводом 150. годишњице рођења Рихарда Штрауса 2015.
- за редакцију партитуре и дириговања концертним извођењем опере *Кнез Иво од Семберије* Исидора Бајића, поводом обележавања сто година од смрти композитора, 2016.

САДРЖАЈ

I чин

Политички затвореник Анђелоти побегао је из затвора Сан Анђело у Риму. Изнурен, стиже у цркву Сан Андреа де ла Ваље и скрива се у капелу породице Атаванти.

Црквењак чисти цркву и на звук звона пева *Angelus*.

У том часу долази сликар Марио Каварадоси који месецима ради на *Марији Магдалени*. Будући да светица личи на непознату жену која свакодневно долази на молитву у капелу, црквењак верује да је открио сликареву тајну. Али Каварадоси је светици дао лик своје љубавнице, певачице Флорије Тоске. У свом познатом монологу он јој се заклиње на верност.

Изненада се окренувши, сликар угледа Анђелотија који је управо хтео да умакне. Они се одраније познају и Каварадоси му даје корпу са својим обедом. Неко залупа на врата, Анђелоти се брзо враћа у капелу, а Каварадоси отвара врата и угледа Флорију Тоску. Обузета љубомором, жена га пита зашто је затворио врата и с ким је разговарао не саслушавши његова објашњења. Помоливши се пред Мадониним ликом, она открива Каварадосију своју жељу да убудуће живе једино за своју љубав, усамљени у сликаревој вили. Изненада, она примећује да Мадонине црте лица подсећају на маркизу Атаванти, али Каварадоси успева да је умири, величајући њену лепоту дивљењем пуним заноса: *Које се још очи на свету могу упоредити с твојима?* Разнежена Тоска га оставља његовом послу. Каварадоси обавештава Анђелотија да може отићи и саветује му да се до ноћи сакрије у бунар у његовом врту. Сликара дознаје да је непозната жена, која је сваког дана долазила да се моли, Анђелотијева сестра и да је у капели сакрила одело за свога брата. Топовски пуцањ наговештава да је Анђелотијев бег откривен и Каварадоси му журно показује пут. Црквењак улази и узбуђен прича певачима и духовницима да је Бонапарта потучен (1888); увече ће у Палати Фарнезе бити прослављена победа, а том приликом ће и Тоска певати. Хористи запевају *Te Deum* што прекида долазак Скарпије, шефа полиције, његовог уходе Сполете и пратње: они прогоне Анђелотија. Претраживши цркву, Скарпија проналази лепезу с грбом Атавантија, а уз то открива и сличност слике с цртама маркизе; то му је довољно за сумњу да је Каварадоси помагао Анђелотију у бегу. Сликара се враћа и док га испитују долази и Тоска. Да би изазвао њену љубомору, Скарпија показује лепезу и изјавивши јој љубав, шаље за њом своје уходе. Певачи настављају прекинути *Te Deum* у чему им се и Скарпија придружује.

II чин

У својој соби у Палати Фарнезе Скарпија чека вести својих ухода. Он се нада да ће ови пронаћи Анђелотија чиме би доказао Каварадосијеву кривицу и Тоску добио за себе. Међутим, Сполета га обавештава да је Тоску пратио до виле, али да тамо није пронашао Анђелотија. Споља се чује кантата у част победе. Скарпија наређује да се доведу Каварадоси и целат; сликар тврди да није знао ништа о Анђелотијевом бегу. Сада је на реду Тоска. Она најпре неће ништа да каже, али када из суседне собе зачује крике свог љубавника, открива тајну Скарпији: Анђелоти је сакривен у бунару, у врту Каварадосијеве виле. Скарпија наређује целату да престане с мучењем и уведе Каварадосија. Када сликар сазна да је Тоска открила Анђелотијево склониште, проклиње је. Један гласник улази и доноси вест да је Бонапарта однео победу код Маренга; сликар на то запева тријумфалну песму ослобођеној Италији и проклиње све тиране. Док га воде у заговор, Тоска настоји да разнежи Скарпију који пристаје али заузврат захтева да му се пода. Она одбија. Тада зачује добоше егзекуторског одреда и почне да се јада на окрутност искушења које јој је наметнуто, њој која је живела једино за своју уметност и љубав: *Vissi d'arte, vissi d'amore*. Скарпија је упоран, Тоска је неодлучна: да ли ће Каварадоси бити одмах пуштен ако она пристане? Но, Скарпијина моћ није тако велика: мораће извршити привидно смакнуће. И док се Тоска нада да ће својом жртвом спасти Каварадосија, Скарпија је вара: он наређује Сполети да се Каварадоси стреља. Тоска је узнемирена, али је Скарпија умири и дода: *Управо као некада грофа Палмијерија*. Сполета схвата превару, пошто је Палмијери стварно устрељен и удаљује се да би извршио припреме за смакнуће. Скарпија пише пропусницу за Каварадосија која нема вредности. Тоска на то узима нож са стола и након унутрашње борбе, пробада шефа полиције.

III чин

Поноћ. У једном казамату тврђаве Сан Анђело чувар веша лампу изнад стола. У даљини се чује песма пастира, звона откуцавају поноћ. Одред војника уводи Каварадосија који добија допуштење да напише писмо Тоски. Након неколико редака, он се препушта успоменама: сећа се како му је Тоска показала на светлост звезда: *Небом су звезде сјале...* – најчувенија епизода ове опере. Улази Тоска, показује му пропусницу и прича о разговору који је имала са Скарпијом, као и о његовој смрти. Потресен, Каварадоси јој љуби руке које су из љубави према њему крвљу упрљане. Тоска га упућује како да се држи за време привидног смакнућа и док се војници приближавају, они пуни заноса певају о новом животу који се пред њима отвара. Војници извршавају своју дужност. На Тоскино дозивање, међутим, Каварадоси остаје непомичан и она открива Скарпијину превару. А када примети Сполета са жандарима који долазе да је ухапсе, суноврати се са зидина у понор.